

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Ahola, Sari; Hirvelä, Tuija

Title: Mikä merkitys osallistujan taustatekijöillä on menestymiseen kielitestissä?

Year: 2016

Version:

Please cite the original version:

Ahola, S., & Hirvelä, T. (2016). Mikä merkitys osallistujan taustatekijöillä on menestymiseen kielitestissä?. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 13.9.2016(Syyskuu).
<http://www.kieliverkosto.fi/article/mika-merkitys-osallistujan-taustatekijoilla-on-menestymiseen-kielitestissa/>

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Mikä merkitys osallistujan taustatekijöillä on menestymiseen kielitestissä?

Sari Ahola ja Tuija Hirvelä

Yleisiin kielitutkintojen kielitesteihin osallistuu vuosittain vajaa 9000 henkilöä eri syiden vuoksi. Osa heistä suorittaa tutkinnon saadakseen tietoa oman kielitaitonsa tasosta, mutta suurimmalle osalle osallistujista kielitaitotodistus on merkityksellinen heidän hakiessaan työ- tai opiskelupaikkaa tai se voi olla ratkaiseva tekijä Suomen kansalaisuuden saamiseksi. Koska tutkintoon voi osallistua kuka tahansa kielitaidostaan arviota tarvitseva aikuinen, osallistujien lähtökohdat tutkinnon suorittamiselle ovat varsin erilaiset. Osallistujilla ei ole yhteistä opiskeluhistoriaa eivätkä heidän taustansa muutenkaan ole samankaltaisia. Etenkin maahanmuuton näkökulmasta keskeisten tutkintokielten – suomen ja ruotsin – testeihin osallistujien taustatekijät vaihtelevat, ja tällä on myös merkitystä tutkinnosta saataviin tuloksiin.

Tarkastelemme artikkelissamme sitä, mikä merkitys kotimaassa ja Suomessa saadulla koulutuksella on suomen kielen keskitason tutkinnossa menestymiselle sekä miten oleskeluvuodet Suomessa ja suomen kielen opiskeluvuodet vaikuttavat tutkinnosta saatuihin taitotasoarvioihin. Artikkelimme tausta-aineisto koostuu tammikuussa 2014 osallistujilta ennen tutkintopäivää kerätyistä taustatiedoista ja tutkinnosta saaduista osakoekohtaisista taitotasoarvioista, joita analysoimalla pyrimme selvittämään, mikä vaikutus osallistujien taustoilla on kielitutkinnossa menestymiseen.

Yleisissä kielitutkinnoissa kerätään jokaisella testikerralla osallistujista tietoa taustatietolomakkeen avulla, koska tutkintojen laadunvarmistuksen ja kehittämisen

kannalta on tärkeä tietää, keitä testiin osallistujat ovat (lisää taustoista: Yleiset kielitutkinnot 20 vuotta, 2014). Lomakkeen avulla saadaan tietoa osallistujien sukupuolesta, iästä, koulutuksesta, sosioekonomisesta asemasta ja ammattialasta, mutta myös tutkintotodistuksen käyttötarkoituksesta ja tutkintokielen opiskeluun ja käyttöön liittyvistä seikoista. Tehtäessä päätelmiä taustatietolomakkeelta saadusta tiedoista on kuitenkin hyvä muistaa, että tutkintoon osallistuja täyttää lomakkeen itse, ja tästä syystä ei voida olla täysin varmoja siitä, että kaikki osallistujan antamat tiedot ovat täysin paikkansapitäviä. Lisäksi joissakin taustatietolomakkeen kohdissa osallistuja voi rastittaa useamman kohdan (esim. koulutus ja todistuksen käyttötarkoitus), joten näiden kysymysten kohdalla ei voida vastausten perusteella tietää, mitä asiaa osallistuja itse pitää kaikkein keskeisempänä oman elämänsä näkökulmasta. Lomakkeen avulla osallistujien taustoista saadaan kuitenkin varsin edustava otos, sillä esimerkiksi tähän tutkimukseen liittyvällä testikierroksella 88 prosenttia kaikista tutkintoon osallistuneista oli täyttänyt lomakkeen. Tutkimuksen validiuden näkökulmasta näin kattavan datan pohjalta on kuitenkin mahdollisuus tehdä varsin luotettavia päätelmiä ja kuvauksia osallistujista.

Valitsimme suomen kielen keskitason tutkinnon tarkastelun kohteeksi, koska tutkinnon suuri osallistujamäärä antaa riittävän pohjan tilastolliselle tarkastelulle, mutta myös siksi, että tutkintoon osallistuvat ovat taustamuuttujiltaan hyvin epäyhtenäinen joukko. Tammikuun 2014 tutkintoon osallistujat valikoituivat tarkastelun kohteeksi, koska kyseisellä testikerralla taustatietolomakkeessa oli tavallista enemmän kysymyksiä osallistujien henkilökohtaisista taustoista, tutkintokielen opiskelusta ja tutkintokielen käytöstä. Lisäksi lomakkeeseen oli lisätty kysymyksiä, jotka kohdistuivat osallistujan kotimaassa saamaan koulutukseen ja hänen sosioekonomiseen asemaansa ennen Suomeen tuloa.

Taustatietolomakkeesta saadun datan ohessa aineistona käytetään myös tutkintoon osallistuneiden saamia arvioita kielitaidosta. Kielitutkinnossa on neljä osataitoa, tekstin ja puheen ymmärtäminen, kirjoittaminen ja puhuminen, joista jokaisesta osallistuja saa erillisen taitotasoarvion. Keskitason tutkinnossa suoritukset arvioidaan tasoille

Tammikuun 2014 tutkintoon osallistuneiden taustoista

Tammikuun suomen keskitason tutkintoon osallistuneita oli yhteensä 1592 henkilöä, joista tähän tutkimukseen otettiin mukaan tutkintokerralla taustatietolomakkeen täyttäneet 1395 osallistujaa. Osallistujista 49,5 prosenttia oli naisia ja 50,5 prosenttia miehiä ja ikäjakaumaltaan he olivat pääosin 30–39-vuotiaita. Osallistujajoukon

epäyhtenäisyyttä kuvaa hyvin laajan ikähaitarin lisäksi myös se, että osallistujilla oli taustatietojen mukaan 115 eri äidinkieltä. Tyypillisin äidinkieli osallistujien taustalla oli venäjä, sillä lähes joka neljäs osallistuja ilmoitti äidinkielekseen venäjän. Muita yleisiä äidinkieliä olivat kurdi, arabia, viro ja somali. Osallistujista pääosa (66 %) oli kotimaassaan ennen Suomeen tuloa ollut työelämässä, mutta muuton jälkeen heistä kaikki eivät olleet työllistyneet Suomessa (ks. taulukko 1).

TAULUKKO 1. Osallistujien demografiset tiedot

ikä	%	äidinkieli	%	Mitä teit kotimaassa?	%	Mitä teet Suomessa?	%
>29	31	venäjä	24	työssä	66	työssä	45
30-39	42	kurdi	12	työtön	6	työtön	23
40-49	20	arabia	6	opiskelija	22	opiskelija	22
50<	7	viro	5	kotiäiti/-isä	3	kotiäiti/-isä	4
		somali	5	muu	2	muu	6

Koska Yleisten kielitutkintojen keskitason tutkinnon avulla voi osoittaa kansalaisuuden edellytyksenä olevan suomen kielen taidon, suurin osa (81 %) osallistujista oli ilmoittanut yhdeksi tutkintotodistuksen käyttötarkoituksesi Suomen kansalaisuuden hakemisen. Muut heidän ilmoittamansa käyttötarkoitukset liittyivät työelämään (työnhaku 30 % ja kielitaidon osoittaminen työntajalle 8 %) ja opiskeluun (22 %). Lisäksi 24 prosenttia osallistujista halusi osallistua tutkintoon saadakseen tietää, kuinka hyvin osaa suomea.

Koulutuksen merkitys kielitaidolle

Tutkinnon suorittajista pääosa oli saanut koulutusta kotimaassaan, sillä prosentuaalisesti täysin kouluttautumattomien määrä oli varsin pieni koko osallistujamäärästä (ks. taulukko 2). Lähes puolet osallistujista ilmoitti suorittaneensa yliopisto- tai ammattikorkeakoulututkinnon, mutta suurimmalla osalla osallistujista oli takanaan vähintään keskiasteen koulutus tai heillä oli suoritettuna kotimaansa peruskoulun oppimäärä.

Suomessa useat osallistujista olivat joko osallistuneet kotoutumiskoulutukseen tai työvoimapolitiittiseen koulutukseen, mutta täysin vailla koulutusta olevia oli vajaa viidennes tutkintoon osallistuneista (ks. taulukko 2). Suomalaisen perusopetuksen ja ammatillisen peruskoulutuksen sekä korkea-asteen opinnot läpikäyneitä oli vähän, mutta tähän on todennäköisesti syynä se, että peruskoulun tai lukion

päättötodistuksella tai ammatillisesta perustutkinnosta saatavalla todistuksella voidaan myös osoittaa tarvittava suomen kielen taito esimerkiksi kansalaisuutta hakiessa (ks. www.migri.fi).

TAULUKKO 2. Osallistujien koulutus kotimaassa ja Suomessa

Koulutus kotimaassa	%		Koulutus Suomessa	%
ei koulutusta	5		ei koulutusta	19
peruskoulu	36		peruskoulu	5
lukio	22		lukio	2
ammatillinen oppilaitos	15		ammatillinen oppilaitos	8
ammattikorkeakoulu/polytekninen	10		ammattikorkeakoulu	7
yliopisto	34		yliopisto	8
			kotoutumiskoulutus	22
			työvoimakoulutus	24

Huom! Osallistuja on voinut valita useamman kohdan lomakkeesta

Tarkasteltaessa yksittäisen muuttujan vaikutusta tuloksiin kannattaa muistaa, että osallistujan taustalla on todennäköisesti samanaikaisesti myös muita tekijöitä, jotka vaikuttavat hänen oppimiseensa ja sitä kautta tutkintotuloksiin. Mutta jos tarkastellaan pelkästään koulutuksen merkitystä kotimaassa ja Suomessa, ei liene yllätys, että koulutuksella on merkitystä menestymiseen kielitestissä. Kotimaassaan koulutusta vaille jääneet (ks. taulukko 3) eivät tulosten perusteella vielä tutkintopäivänä olleet kielitaidollisesti keskitasolla (paitsi tekstin ymmärtämisessä), mutta heitä ei määrällisesti ollut tutkinnossa paljon. Koulutus auttoi testitilanteessa, sillä kotimaassaan vähintään peruskoulun tai keskiasteen koulutuksen läpikäyneistä jo yli puolet saavutti vähintään taitotason 3 kaikissa muissa taidoissa paitsi kirjottamisessa. Taitotason 4 saavuttaneiden määrä lisääntyi ja keskitason alapuolelle (

TAULUKKO 3. Osallistujien kotimaassa saaman koulutuksen vaikutus tutkintotuloksiin prosentteina

KOULUTUS KOTIMAASSA – TAITOTASOARVIOT												
Osataito	PY			PU			TY			KI		
Taitotasoarviot	<3	3	4	<3	3	4	<3	3	4	<3	3	4
ei koulutusta (n=66)	61	38	2	50	47	3	33	65	2	71	23	3
peruskoulu (n=499)	30	54	17	31	51	17	15	69	15	41	45	14
lukio (n=308)	19	54	27	20	57	23	11	65	24	30	47	23
ammattillinen oppilaitos (n=212)	17	64	19	18	63	18	8	71	21	22	61	17
ammattikorkea (n=141)	16	59	25	25	48	27	4	70	26	23	53	24
yliopisto (n=474)	12	60	28	15	57	27	4	64	32	14	54	32

Suomessa hankittu koulutus (ks. taulukko 4) tarkoitti lähinnä osallistumista kotoutumiskoulutukseen tai työvoimakoulutukseen. Huomionarvoista oli myös se, että varsin usealla osallistujalla ei ollut taustallaan mitään koulutusta Suomessa. Vertailtaessa tutkintotuloksia eri ryhmittymien välillä ei kuitenkaan ollut havaittavissa ratkaisevia eroja taitotasojen jakautumisessa. Osataitokohtaisia tuloksia tarkasteltaessa taas tulokset osoittivat, että ymmärtämisen taidot hallittiin tuottamisen taitoja paremmin. Tuottamisen taidoista etenkin kirjoittaminen näyttäytyi yliopistokoulutuksen saaneita lukuun ottamatta varsin haastavana osaitona tutkinnossa.

TAULUKKO 4. Osallistujien saama koulutus Suomessa ja sen vaikutus tutkintotuloksiin prosentteina

KOULUTUS SUOMESSA - TAITOTASOARVIOT												
Osataito	PY			PU			TY			KI		
Taitotasoarviot	<3	3	4	<3	3	4	<3	3	4	<3	3	4
ei koulutusta (n=271)	27	51	22	29	46	26	12	64	24	37	42	20
peruskoulu (n=71)	24	56	20	28	44	28	13	69	18	44	35	21
lukio (n=21)	10	38	52	14	29	57	5	29	67	14	43	43
ammattillinen oppilaitos (n=114)	20	54	26	17	55	27	12	64	24	23	54	23
ammattikorkea (n=102)	18	56	27	24	53	23	5	67	28	24	47	29
yliopisto (n=113)	15	50	35	19	53	28	2	63	35	9	58	33
kotokoulutus (n=309)	21	57	21	26	55	19	12	65	23	31	47	21
työvoimakoulutus (n=339)	24	60	17	20	63	17	12	71	17	28	57	15

Suomessa oleskeluvuosien ja suomen kielen opiskeluvuosien merkitys kielitaidolle

Tyypillinen tammikuun tutkintoon osallistunut oli asunut Suomessa n. 5–9 vuotta ja hän

oli opiskellut suomea 1–2 vuotta (ks. taulukko 5). Syyt Suomeen tuloon olivat osallistujilla varsin erilaiset, mutta useat mainitsivat perhesyyt (n. 30 %), työpaikan (n. 18 %) tai opiskelun (n. 11 %). Lisäksi osallistujista viidennes oli tullut Suomeen joko pakolaisena/turvapaikanhakijana (n. 17 %) tai paluumuuttajana (5 %).

TAULUKKO 5. Oleskeluvuodet Suomessa ja suomen opiskeluvuodet

	Oleskeluvuodet Suomessa (%)	suomen opiskeluvuodet (%)
alle vuoden	2	22
1-2 vuotta	18	45
3-4 vuotta	21	20
5-9 vuotta	40	7
10 vuotta tai yli	19	3

Kohdekielisessä maassa asuminen nähdään usein kielitaitoa vahvistavana tekijänä, mutta tutkintotulosten perusteella oleskeluvuosien määrällä ei ollut ratkaisevaa merkitystä menestymiselle kielitutkinnossa. Päinvastoin taulukon 6 tuloksia tarkasteltaessa voidaan havaita, että jo varsin kauan Suomessa oleskelleista useat eivät saavuttaneet keskitason kielitaidolle asetettuja vaatimuksia.

TAULUKKO 6. Osallistujan Suomessa oleskeluvuosien vaikutus tutkintotuloksiin prosentteina

OLESKELUVUODET - TAITOTASOARVIOT												
Osataito	PY			PU			TY			KI		
Taitotasoarviot	<3	3	4	<3	3	4	<3	3	4	<3	3	4
alle vuoden (n=28)	7	25	68	7	36	57	4	32	64	7	25	68
1-2 vuotta (n=233)	9	70	22	9	67	24	3	73	25	12	60	28
3-4 vuotta (n=274)	19	58	23	19	61	19	10	67	24	27	50	23
5-9 vuotta (n=533)	30	54	15	34	51	15	14	70	16	39	47	14
10 vuotta tai yli (n=246)	31	48	21	29	45	26	16	61	22	42	41	17

Heikon menestyksen taustalla voi yhtenä syynä olla kielen vähäinen käyttö arjessa. Tätä oletusta vahvistaa se, että taustatietolomakkeen kielenkäyttöön liittyvien kysymysten mukaan yli viisi vuotta Suomessa oleskelleista kolmannes ei käyttänyt koskaan suomea perheen kanssa ja ystävänsäkin kanssa suomea käytettiin vain kerran tai kahdesti viikossa. Arkisten asioiden hoitamiseen suomea tarvittiin 1–2 kertaa

viikossa, mutta työssä heistä suurin osa käytti suomea, sillä yli viisi vuotta Suomessa asuneista yli 60 prosenttia kertoi käyttävänsä kieltä työssään. Osataidoista aiemmin jo mainittu kirjoittamisen heikko taito oli todennäköisesti myös yhteydessä taidon vähäiseen käyttöön, sillä oleskeluvuosista riippumatta suurin osa osallistujista kertoi kirjoittavansa harvoin suomeksi, korkeintaan 1–2 kertaa viikossa.

Suomen kielen opiskeluvuosilla oli maassa oleskeluvuosiin verrattuna suurempi vaikutus tutkintotuloksiin, sillä mitä enemmän osallistujalla oli suomen kielen opintovuosia takanaan, sitä parempia tuloksia hän luonnollisesti saavutti tutkinnon eri osataidoissa (ks. taulukko 7). Alle vuoden suomea opiskelleet kuitenkin menestyivät tutkintotulosten mukaan yllättävän hyvin, sillä kirjoittamista lukuun ottamatta vain kolmannes heistä ei saavuttanut keskitasolle asetettuja kriteereitä. Nämä osallistujat olivat pääasiassa virolaistaustaisia, jolle suomi lähisukukielenä on helpompi oppia ja toisaalta taas sellaisia osallistujia, jotka olivat kotimaassaan opiskelleet pitkään suomea tai jotka työn takia (58 %) ilmoittivat tarvitsevansa suomen kielen taitoa joka päivä, vaikkakin kotikielenä heillä (58 %) oli jokin muu kieli.

TAULUKKO 7. Suomen kielen opiskeluvuodet ja niiden vaikutus tutkintotuloksiin prosentteina

SUOMEN KIELEN OPISKELUVUODET - TAITOTASOARVIOT												
Osataito	PY			PU			TY			KI		
Taitotasoarviot	<3	3	4	<3	3	4	<3	3	4	<3	3	4
alle vuoden (n=299)	32	53	15	33	52	14	17	69	14	40	45	15
1-2 vuotta (n=613)	24	60	16	26	58	16	12	71	18	32	49	18
3-4 vuotta (n=274)	22	58	20	22	59	20	9	69	23	25	56	19
5-9 vuotta (n=88)	16	43	41	19	40	41	8	51	41	21	39	41
10 vuotta tai yli (n=38)	13	24	63	18	18	63	11	29	61	26	21	53

Lopuksi

Tutkinnon suorittajien taustojen merkitystä tutkintotuloksille ei voi kyseenalaistaa, sillä jo tämän suppeahkon tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että riittävä peruskoulutus kotimaassa antaa hyvät lähtökohdat uuden kielen oppimiselle. Suomessa hankittu koulutus on usein taustatietojen perusteella pääosin ajallisesti lyhytkestoista koulutusta, mutta 2/3:lle osallistujista se riittää, että he saavuttavat kielitaidon, jolla pärjää arkisissa kielenkäyttötilanteissa. Ilman suomen kielen koulutusta

tutkintoon tulevat voivat menestyä tutkinnossa, mutta näissä tapauksissa heidän taustaltaan on löydyttävä muita tekijöitä, jotka tukevat kielen omaksumista.

Hieman yllättävää oli se, että Suomessa oleskeluvuosien määrä ei välttämättä ollut yhteydessä kielitutkinnossa menestymiseen. Vaikka oleskeluvuosia kohdekielisessä maassa on useampia, kielitaidon kehittyminen edellyttää kuitenkin aina kontakteja kohdekielen puhujiin ja aktiivista kielenkäyttöä sekä mahdollisuuksien mukaan myös kielen opiskelua. Suomen kielen opiskeluun käytetyllä ajalla ja kielenkäytön taajuudella näyttää olevan merkitystä sille, miten osallistujat saavuttavat keskitason kielitaidolle asetetut kriteerit.

Kirjoittajista Sari Ahola toimii Yleisten kielitutkintojen tutkimuskoordinaattorina ja Tuija Hirvelä projektitutkijana Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielentutkimuksen keskuksessa.

Lähteet

Maahanmuuttovirasto: www.migri.fi

Yleiset kielitutkinnot 20 vuotta 2014. Leblay, T., Lammervo, T., Tarnanen, M. (toim.) Opetushallitus, Raportit ja selvitykset 2014:16. Juvenes Print-Suomen Yliopistopaino Oy, Tampere.

Verkkoversio

http://www.oph.fi/download/161916_yleiset_kielitutkinnot_20_vuotta.pdf